

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small white crossbar, and the letter "k" has a small white crossbar. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Oona Kurkinen
Laura Määttä
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2021

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN SOSIAALISEN IDENTITEETIN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

TIIVISTELMÄ

Oona Kurkinen

Laura Määttänen

Maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalisen identiteetin tukeminen varhaiskasvatuksessa

Sivut ja liitteet 1–37

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoitus oli lisätä omaa sekä tutkimuksessa mukana olleen päiväkodin varhaiskasvatuksen työntekijöiden tietoisuutta maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä. Tavoitteena oli avata kattavasti identiteettiä ja monikulttuurisuutta käsitteinä, sekä kuvata lapsen identiteetin kehitystä ja keinoja sen tukemiseksi. Tavoitteena oli myös kartoittaa mahdolliset haasteet ja vahvuudet monikulttuurisessa varhaiskasvatusryhmän arjessa.

Aineiston keruumenetelmänä käytettiin kirjallista haastattelua, sekä saatavilla olevaa kirjallisuutta. Keskiössä oli varhaiskasvatuksen työntekijöiltä saadut haastatteluvastaukset, jotka toivat arvokkaan lisän työhön.

Tuloksina saimme kuvauksen yhden monikulttuurisen päiväkotiryhmän arjesta. Monikulttuurisuus toi mukanaan haasteita, mutta myös positiivisia asioita tuotiin esille. Suurimpana haasteena koettiin yhteisen kielen puuttuminen ja vuorovaikutuksen haasteet. Positiivisina asioina koettiin lasten tietoisuuden lisääntyminen maailman eri kulttuureista ja kielistä, sekä suvaitsevaisuuden ja erilaisuuden hyväksymisen oppiminen jo varhaisessa iässä.

Identiteetin kehittymisen haasteina nähtiin juuri kielimuurista johtuva osallisuuden ja vaikuttamisen vaillinaisuus, sekä niin sanottu altavastajan rooli lapsiryhmässä etniseen vähemmistöön kuulumisen vuoksi. Identiteetin ja itsetunnon tukemiseksi nähtiin tärkeänä lapsen vahvuuksien löytäminen ja niiden näkyväksi tekeminen, sekä yhdessä puhuminen päivän tärkeistä hetkistä ja lapsen kiinnostuksen kohteista. Tärkeänä nähtiin sekä haastattelujen perusteella että kirjallisuutta tutkiessa, että jokainen lapsi on arvokas ja tärkeä osa lapsiryhmää, ja tämä tulisi tehdä lapselle myös näkyväksi.

Asiasanat: monikulttuurisuus, identiteetti, varhaiskasvatus, kaksikielisyys

ABSTRACT

Oona Kurkinen

Laura Määttänen

Supporting the identity of children with a migrant background in early childhood education

Pages 1-37

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of the thesis was to increase the awareness of early childhood education workers about working with children with an immigrant background. The aim was to comprehensively define identity and multiculturalism as concepts, and to describe the development of a child's identity and the means to support it. The aim was also to map possible challenges and strengths in the daily life of a multicultural early childhood education group.

A written interview and available literature were used as the method of data collection. The focus was on interview responses from early childhood education workers, which brought a valuable addition to the work.

As a result, we got a description of the everyday life of one multicultural kindergarten group. Multiculturalism brought challenges, but there were positive things, too. The biggest challenge was perceived to be the lack of a common language and the challenges of interaction. Positive things were perceived as an increase in children's awareness of different cultures and languages in the world, as well as learning tolerance and acceptance of difference at an early age.

The challenges of identity development were the lack of inclusion and influence due to the language barrier, as well as the role of the under-respondent in the group of children due to belonging to an ethnic minority. To support identity and self-esteem, it was considered important to find the child's strengths and make them visible, as well as talking together about important moments of the day and the child's interests. It was seen as important, both in the interviews and in the literature review, that every child is a valuable and important part of a group of children, and this should also be made visible to the child.

Keywords: multicultural, identity, early childhood education, bilingualism

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS JA MAAHANMUUTTO SUOMESSA.....	6
2.1 Maahanmuuttajat Suomessa.....	6
2.2 Varhaiskasvatus.....	6
2.3 Monikulttuurinen varhaiskasvatus	7
2.4 Monikulttuurista varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset	9
2.5 Varhaiskasvatussuunnitelma	10
3 IDENTITEETTI JA SOSIAALINEN IDENTITEETTI.....	11
3.1 Identiteettiteoria	11
3.2 Sosiaalinen identiteetti	12
3.3 Lapsen identiteetti.....	13
4 SOSIAALISEN IDENTITEETIN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	14
4.1 Identiteetin tukeminen.....	14
4.2 Menetelmiä maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalisen identiteetin tukemiseen.....	16
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	18
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	19
6.1 Tutkimusympäristö ja laadullinen tutkimus.....	19
6.2 Tutkimusaineiston keruu	20
6.3 Tutkimusaineiston analyysi	21
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	23
7.1 Kielihaasteet vanhempien kanssa.....	23
7.2 Kulttuuriperimä	24
7.3 Sosiaalisen identiteetin tukeminen leikin avulla	25
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	26
9 POHDINTA	28

9.1 Eettisyys.....	28
9.2 Tutkimuksen haasteet.....	28
9.3 Oman ammatillisen kasvun näkökulmat.....	30
LÄHTEET.....	32
LIITE 1. Haastattelupohja varhaiskasvatuksen työntekijöille.....	36

1 JOHDANTO

Varhaislapsuus on tärkeää aikaa sosiaalisen identiteetin kehityksen näkökulmasta. Lasten sosiaalinen identiteetti muokkaa heidän itsekuvaa, ja se kehittyy lasten päästessä osaksi ryhmää ja saadessa ryhmään kuulumisen tunteen. Negatiivisesti koettu sosiaalinen identiteetti ja itsensä kokeminen voi lisätä alttiutta masennukseen. (Groin strong, 2021.)

Opinnäytetyömme aihe on maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalisen identiteetin tukeminen varhaiskasvatuksessa. Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on lisääntynyt päiväkodeissa ympäri Suomen. Esimerkiksi Helsingissä joka kuudes helsinkiläinen on ulkomaalaistaustainen, joka tarkoittaa 16,5 % koko väestöstä Helsingissä (Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä, 2019). Maahanmuuttajataustaisen lapsen aloitettua päiväkodissa, hänen kotoutumisensa voi alkaa kunnolla. Kielen avulla lapsi on vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ja hänellä on oltava mahdollisuus kasvaa kahteen kulttuuriin, ja oppia omaa äidinkieltä sekä suomen kieltä. Monimuotoisuus päiväkodeissa tarkoittaa kielen lisäksi kulttuuria sekä ihonväriä. Erilaiset kulttuuritaustat voivat tuoda päiväkotiin valtavan voimavaran, mutta se vaatii sen, että sitä osataan arvostaa ja mahdollisuuksia hyödyntää. (Peda 2021.)

Olemme päätyneet aiheeseen omien kokemustemme kautta varhaiskasvatuksessa työskennellessämme. Olemme kiinnittäneet huomiota, että päiväkodeissa on ainakin pääkaupunkiseudulla lähes joka ryhmässä edes yksi maahanmuuttajataustainen lapsi. Monet näistä lapsista tulevat perheistä, joissa ei puhuta suomea äidinkielenä tai ollenkaan. Näin ollen lapsilla voi olla haastavampaa sopeutua varhaiskasvatukseen, kuin lapsella, jolla ei ole maahanmuuttotaustaa. Myös lapsen osallisuus voi jäädä vaillinaiseksi. Olemme lähteneet tutkimaan asiaa ja sosiaalisen identiteetin tukemista varhaiskasvatuksessa. Käytössämme on ollut kirjallisuus aiheesta, sekä haastattelimme Itä-Helsingissä sijaitsevan päiväkodin yhden ryhmän henkilökuntaa, joka koostui kahdesta lastenhoitajasta sekä ryhmän varhaiskasvatuksen opettajasta.

Kerromme myös opinnäytetyöprosessimme haasteista, joita oli paljon, kun yllättävä koronavirus muutti suunnitelmat kokonaan ja jouduimme muuttamaan toteutustapaa loppumetreillä. Käsittelemme teoriaosuuksissa varhaiskasvatusta ja monikulttuurisuutta, sekä kuinka maahanmuutto ja monikulttuurisuus näkyvät tänä päivänä varhaiskasvatuksessa. Pohdimme varhaiskasvatuksen vastuuta ja erilaisia mahdollisuuksia monikulttuuristen lasten kanssa työskentelyyn. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta käsittelemme lapsen osallisuutta, kielenkehitystä, identiteetin kehittymistä varhaislapsuudessa, sekä kuinka kehittyvää identiteettiä voidaan tukea ja vahvistaa.

Toivomme opinnäytetyöstämme olevan hyötyä erityisesti päiväkodille, jonka kanssa olemme tätä tutkimusta toteuttaneet, sekä itsellemme varhaiskasvatuksen opettajan työssä. Aihe on tärkeä, sillä maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt vuosien saatossa ja kasvaa koko ajan. Nyt on aika luoda monimuotoista varhaiskasvatusta, joka mahdollistaa jokaiselle lapselle tasa-arvoisen ja laadukkaan hoidon.

2 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS JA MAAHANMUUTTO SUOMESSA

2.1 Maahanmuuttajat Suomessa

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on muuttanut maasta toiseen. Yleisesti tällä tarkoitetaan niitä, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Maahanmuuttajataustaisella viitataan kaikkiin Suomeen muuttaneisiin henkilöihin, syystä riippumatta. Syitä voi olla erilaisia, kuten perhesyyt, opiskelu tai lähtömaan tilanne, jolloin on lähdetty hakemaan turvapaikkaa. (THL 2020). Mikäli vanhemmista toinen tai molemmat ovat muuttaneet Suomeen, ja lapsi itse on syntynyt Suomessa, kutsutaan häntä toisen sukupolven maahanmuuttajaksi.

Tilastokeskuksen (2019) mukaan Suomessa on vuonna 2019 ollut ulkomaalaistaustaisia 8 prosenttia väestöstä. Yli puolet ulkomaalaistaustaisista asuu Uudellamaalla, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Helsingin alueella etenkin Itä-Helsinki on suosittua aluetta maahanmuuttajaperheille. Tämä näkyy myös varhaiskasvatuksessa, ja päiväkodissa, jonka henkilökuntaa haastattelimme, suurin osa lapsista on maahanmuuttajataustaisia. Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä ovat toisesta maasta Suomeen muuttaneet perheet, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi.

2.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Se on suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, joka edistää lapsen hyvinvointia. Jokaisella alle kouluikäisellä on oikeus varhaiskasvatukseen, ja sitä voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoitossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana, kuten esimerkiksi kerho- ja leikitoimintana. Opetushallitus on laatinut valtakunnallisen

varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), joka velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä toimimaan sen mukaisesti. (Opetushallitus.)

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja se luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Se on tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Lapsen kasvatustavoitteet on ensisijaisesti vanhemmilla, mutta varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää, jotta voidaan muodostaa lapsen kannalta mielekäs kokonaisuus. Pedagogisen toiminnan perusta on lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksen arvoperustaan kuuluu lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden osalta on tärkeää pystyä tunnistamaan mahdolliset muutokset lapsen käyttäytymisessä jo varhaisessa vaiheessa, jotta voidaan tarvittaessa ohjata tarvittaviin tukitoimiin sekä auttaa avun tarpeessa olevat lapset ja perheet eteenpäin avun pariin. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan sekä muiden järjestöjen kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheiden välillä voi olla haasteita, jotka yleensä liittyvät vuorovaikutukseen, kuten ymmärrykseen ja kommunikoinnin vaikeuteen, sekä luottamuksen rakentamiseen kuluva aika.

2.3 Monikulttuurinen varhaiskasvatus

THL:n (2, 2020) mukaan varhaiskasvatus tukee lasten mielenterveyttä ja lapset saavat omien kehitystasojensa mukaista mielenterveyttä tukevaa hoivaa, ohjausta ja kasvatusta. Maahanmuuttajaperheiden lasten mielenterveyden kannalta keskeisimmiksi periaatteiksi varhaiskasvatuksessa nousee lapsen oikeudet omaan kieleen, kulttuuriin sekä turvalliseen ympäristöön ja aikuisiin. Päivittäin varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kielitaitoa, itsetunnon, kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja sosiaalisten suhteiden kehittymistä sekä koko perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Monikulttuurisen kasvatuksen tavoitteena on edistää kulttuurista moniarvoisuutta ja sosiaalista tasa-arvoa. Päiväkodin arjessa monikulttuurisuus voi tuoda paljon erilaisia rikkauksia, kuten uusien kielten oppiminen sekä toisen kulttuuriin ja tapoihin tutustuminen. Päivittäisissä toiminnoissa tämä voi näkyä esimerkiksi ruokatoivotuksena eri kielillä. Monikielisyys tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Kulttuurinen moninaisuus voidaan nähdä voimavarana. Kaikilla on perusoikeus omaan kulttuuriin, kieleen, uskomukseen ja katsomukseen. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan kulttuuriperintöä ja monimuotoisuutta. Tämä kaikki vaatii kuitenkin varhaiskasvattajilta tietoa sekä kiinnostusta tutkia erilaisia kulttuureja ja toimintatapoja. (Sihvonen 2017.)

Usein maahanmuuttajataustaiset lapset eivät tule ymmärretyksi joko aikuisille tai ryhmätovereilleen. Tällöin lapsen osallisuus on vaillinainen, eivätkä he voi täysin ilmaista omia mielipiteitään ja tarpeitaan. Osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien lasten mahdollisuutta oppia suomea luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Lapsi tarvitsee ohjausta kielen omaksumiseen ja käyttöön. Maahanmuuttajaperheissä oma äidinkieli on perheen yhteinen tunnekieli. Jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, ja tässä voidaan sopia vanhempien kanssa lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta. Arkiset keskustelut päivän eri tilanteissa auttavat lasta hahmottamaan ja ymmärtämään, mitä ympäristössä tapahtuu. Henkilöstöön olisi hyvä kuulua myös eri kulttuurin edustajia, jotta he voisivat toimia osaltaan kulttuuritulkkeina muun henkilöstön ja vanhempien välillä. (Socca 2008, 5–7.)

Kontaktit suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin tapahtuvat useimmiten siellä, missä maahanmuuttajat asuvat ja käyttävät peruspalveluja. Hyvinvointipalveluilla ja perheen arkea lähellä tapahtuvalla toiminnalla on tärkeä merkitys kotoutumisprosessissa; varhaiskasvatustalvet ovat tärkeä osa perheiden kotouttamisen tukemista, lasten identiteetin rakentumista ja syrjäytymisen ehkäisyä. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat tärkeässä roolissa ja vastuussa muovaamassa myös suomalaistaustaisten lasten asennoitumista monikulttuurisuuteen. (Timonen 2015, 19.)

Suomessa varhaiskasvatus kehittyy jatkuvasti. Uusia haasteita on jo useamman vuoden ajan tuonut vieraskielisten lasten ja perheiden lisääntyvä määrä. Selvimmekin tutkimuksessamme, mitä haasteita tämä muutos on mahdollisesti tuonut mukanaan, ja toisaalta taas mitä hyötyä siitä on ollut. Vaikka maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on kasvanut kovaa vauhtia suomalaisessa varhaiskasvatuksessa, on saatavilla melko vähän aineistoa maahanmuuttajien kokemuksista yhteistyöstä suomalaisten päiväkotien ja koulujen kanssa. Monikulttuurinen toimialue on edelleen uusi suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. (Smids 2018, 4–5.)

2.4 Monikulttuurista varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset

Suomalaista varhaiskasvatusta ohjaa pääsääntöisesti varhaiskasvatuslaki (L 2018/540). Sen tarkoituksena muun muassa on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset, sekä antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Perusopetuslaissa (L 1998/628) määrätään esiopetuksen järjestämisestä kunnissa. Näiden lisäksi on kieli- ja kulttuuriväestöä koskevia lakeja, jotka on huomioitava myös varhaiskasvatuksessa. Näitä lakeja ovat Suomen perustuslaki (L 1999/731), jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Ulkomaalaislaki (L 2004/301), kielilaki (L 2003/423) sekä yhdenvertaisuuslaki (L 2014/1325).

2.5 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman (2018, s.20–21) mukaan varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Varhaiskasvattajien tehtävänä on luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Lapsilla on oikeus kehittää taitojaan ja tehdä valintojaan riippumatta sukupuolesta, syntyperästä, kulttuurista tai mistään syistä riippumatta. Jokaisella lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien, iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystään itsestään ja identiteetistään. Varhaiskasvatuksessa ei hyväksytä kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa. Jokainen lapsi on arvokas ja ainutlaatuinen sellaisena kuin on. Kaikilla on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisön jäsenenä.

Opetushallitus laatii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka ovat kansallinen normi. Kunnat laativat vielä erikseen paikalliset suunnitelmat, ja nämä velvoittavat varhaiskasvatuksen työntekijöitä sitoutumaan varhaiskasvatukseen sekä perusteiden arvoperustan, tavoitteiden ja sisältöjen mukaiseen toimintaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään ajoittain, ja ne vastaavat muuttuvan maailman haasteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita voidaan pitää käsikirjana, joka määrittelee raamit yhtenäisen ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Varhaiskasvatustoiminnan perusta lähtee lapsen edun huomioimisesta. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, joka tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa, että toimintaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. (Opetushallitus, 2021.)

Lapsille laaditaan kerran vuodessa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, eli lapsen vasu. Vasut pidetään yleensä syksyisin toimintakauden alettua, mutta mikäli lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa kesken toimintakauden, se pidetään mahdollisimman pian, kun lapseen on voitu hetki tutustua rauhassa. Vasuissa käydään läpi lapsen vahvuuksia, voimavaroja ja yksilöllisiä tarpeita. Vasujen ideana on tehdä pedagoginen suunnitelma siitä, miten lasta huomioidaan yksilönä varhaiskasvatuksessa. Sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti. (Opetushallitus, 2021.)

3 IDENTITEETTI JA SOSIAALINEN IDENTITEETTI

3.1 Identiteettiteoria

Identiteetti vastaa kysymykseen ”kuka minä olen?”, se myös tarkoittaa sitä, millaiseksi ihminen kokee itsensä. Identiteettiin liittyy myös yksilön kokemus omasta arvostaan. Identiteetti ei ole pysyvä ominaisuus, vaan se on jatkuvasti kehittyvä vuorovaikutuksellinen prosessi. Se voi olla sekä voimavara, että haaste hyvinvoinnille, mikäli identiteetin kehittymiseen on liittynyt paljon negatiivisia kokemuksia. Identiteetin muodostumiseen vaikuttavat esimerkiksi kiinnostuksen kohteet ja omat arvot. (Suomen Mielenterveys ry 2020.)

Minuutta ja identiteettiä ei voi yksiselitteisesti määritellä. Länsimaisen minäkäsityksen mukaan minuus ymmärretään yksilöllisenä projektina, jota jokaisen on itse tietoisesti työstettävä jokapäiväisessä arjessaan. Minuudella voidaan kuvitella olevan sisin, ja ihmisen oletetaan tutkivan sisintään. Minuus on keskeinen moraalin lähde – jokaisen on oltava uskollinen itselleen ja toimittava ratkaisuihmissaan sen mukaan. Identiteetin käsite kietoutuu minuuskäsitteeseen: kun minuus muuttuu kohteeksi eli sitä arvotetaan ja määritellään, aletaan puhua identiteetistä. Identiteetti voidaan jakaa sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa sosiaaliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Persoonallinen identiteetti tarkoittaa jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden tunnetta yksilön minä kokemuksessa. Sosiaalinen identiteetti taas tarkoittaa samaistumista erilaisiin sosiaalisiin yhteisöihin tai ryhmiin, sekä johdonmukaisuutta erilaisissa sosiaalisissa rooleissa toimimisessa. Identiteetillä siis tarkoitetaan tapoja, joilla ihmiset ymmärtävät ja määrittelevät itsensä suhteessa itseensä, sosiaaliseen ympäristöönsä sekä kulttuuriinsa. (Saastamoinen 2006, 170–172.)

Identiteetti on yhteys persoonallisen ja sosiaalisen, yksilön ja yhteiskunnan, sekä psyykkisen ja sosiaalisen käsitteiden ja ilmiöiden välillä. Identiteetti on suhteellinen ja sitä rakennetaan erilaisuutta ilmentävien suhteiden kautta, esimerkiksi jaotteluina meihin ja muihin. Identiteetin käsitteen avulla jäsennetään ja hallitaan erilaisuutta, ja identiteetin muodostuminen ja vakiinnuttaminen edellyttää sekä

rajojen määrittelyä, että rikkomista. Identiteettiin liittyy siis usein epävarmuutta, koska sitä ei voi yksipuolisesti aina kontrolloida. (Saastamoinen 2006, 173.)

Kieli on yksi tärkeä osa identiteettiämme, ja etenkin sosiaalista identiteettiä. Kielen avulla ilmaisemme halumme ja tarpeemme, keitä olemme, ja mihin haluamme kuulua. Koska maahanmuuttajalapsilla suomen kielen taito on usein puutteellinen, eivät he pysty täysin ilmaisemaan itseään sekä tarpeitaan, ja heidän osallisuutensa voi jäädä vaillinaiseksi. Kielen avulla lapset ovat vuorovaikutuksessa toistensa ja kasvattajien kanssa, sekä oppivat tärkeitä sosiaalisia taitoja. Puuttuvan yhteisen kielen vuoksi maahanmuuttajalapsi voi jäädä joukon ulkopuolelle, mikä puolestaan vaikuttaa hänen sosiaalisen identiteettinsä kehitykseen.

3.2 Sosiaalinen identiteetti

Sosiaalinen identiteettiin kuuluu tarve kuulua johonkin. Se myös tarkoittaa niitä piirteitä, jotka ihminen jakaa muiden kanssa. Tämä korostuu usein etenkin ryhmätilanteissa, jolloin persoonallinen identiteetti jää usein hieman taka-alalle. Ihmisellä voi olla monia eri sosiaalisia identifikaatioita, kuten "olen suomalainen", "olen nainen" tai "olen opiskelija". Sosiaalisen identiteettiteorian lähtökohtana on ajatus yhteiskunnasta, jossa on jakauduttu voima- ja statussuhteiltaan erilaisiin kategorioihin. (Nikki 2020.) Me ihmiset olemme sosiaalisia olentoja, ja haluamme tulla muiden huomioiduksi ja saada heiltä tunnustusta. Ihminen kokee loukkauksena sen, että hän on muiden seurassa, mutta häneen ei kiinnitetä huomiota. Sosiaalinen minä nauttii tunnustuksesta ja kärsii häpeää aiheuttavista asioista. Henkinen minä liittyy ihmiseen ajattelevana olentona. (Rautio & Saastamoinen 2006, 17.)

Ihmisellä on perustarve myönteiseen identiteettiin ja hyvään itsetuntoon, jotka saavutetaan identiteettiteorian mukaan ennen kaikkea vertailemalla itseä muihin. Vertailua voi olla sekä yksilöiden että ryhmien välillä. Ryhmien välisen vertailun vaikutukset välittyvät sosiaalisen identiteetin välityksellä yksilöihin. (Nikki 2020.) Ryhmästä ulkopuolelle jääminen vaikuttaa näin ollen negatiivisesti sosiaaliseen identiteettiin etenkin lapsella, joka vasta muodostaa kaverisuhteita ja itsetunto on

kovaa vauhtia kehittymässä. Sanotaan myös, että sosiaalinen identiteetti on tapa mitata sitä, kuinka tärkeä jokin ryhmä on meille. Ryhmässä perustetut yhteiset säännöt tuovat tärkeyden tunnetta jäsenille, jolloin he tulevat kunnioittamaan muita sekä itseään. (Sosiaalipsykologia 2019.)

3.3 Lapsen identiteetti

Lapsen identiteetti eli käsitys itsestään ja ryhmään kuulumisesta muodostuu vuorovaikutuksesta lähipiirin kanssa. Identiteetti alkaa muodostua jo syntymästä alkaen, ja aivan pienillä lapsilla se määräytyy ulkoisten piirteiden, kuten sukupuolen mukaan. (Iranta 2011, 11.) Lapsen ensimmäisinä vuosina hänen vuorovaikutuksensa tapahtuu lähinnä perheen ja varhaiskasvatuksen kanssa, joten näiltä tahoilta tuleva palaute on ensiarvoisen tärkeää. Lapsi tarvitsee luottamussuhteen häntä hoitaviin ihmisiin. Toisilta ihmisiltä saamansa palautteen lapsi joko hyväksyy tai hylkää, ja etenkin negatiivisen palautteen hylkäämiseksi lapsen identiteetin tulee olla jo tarpeeksi vahva. Lapsen lähipiiri vaikuttaa siihen, millaiseksi lapsen identiteetti muodostuu. Varhaislapsuuden kokemuksilla on myös merkittävä rooli ihmisen suhtautumiseen muihin sekä ympäröivään yhteiskuntaan. (Iranta 2011, 11.)

Identiteettiä rakennetaan omaksumalla erottautumiseen ja samastumiseen vaadittavat tunnusmerkit ja symbolit. Tämä edellyttää korostettua itsensä esille tuontia ja jatkuvaa vertailuasetelmaa suhteessa muihin. Lapsi siis tarkkailee itseään ja on muiden tarkkailun ja arvioinnin kohteena. (Saastamoinen 2006, 177.) Jotta identiteetti rakentuu tasapainoiseksi, on edellytyksenä itsenäistyminen vanhemmista, vuorovaikutus sekä samaa että eri sukupuolta edustavien ikätovereiden kanssa, sekä oman erityisyyden ja ainutlaatuisuuden ymmärtäminen suhteessa ympäröivään yhteisöön. Joskus vähemmistöön kuuluville lapsille positiivisen identiteetin muodostuminen voi olla haastavaa, sillä kuuluminen etniseen vähemmistöön asettaa heidät ikään kuin altavastaajan rooliin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että monikulttuuristen lasten identiteetit ovat moniselitteisempiä, kuin yksikulttuuristen lasten. (Iranta 2011, 11.)

On tärkeää rohkaista lasta luottamaan itseensä sekä tukea vastoinkäymisissä. Lapsen identiteetin ja itsetunnon tukemiseen auttaa myös lapsen vahvuuksien löytäminen ja yhdessä puhuminen päivän tärkeistä hetkistä sekä lapsen kiinnostuksen kohteista. (Jäntti & Keinänen.) Näin lapsi kokee itsensä tärkeäksi ja tulee kuulluksi.

4 SOSIAALISEN IDENTITEETIN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Identiteetin tukeminen

Kuinka lapsen identiteettiä voitaisiin sitten tukea ja vahvistaa? Ihmisillä on perustarve kuulua joukkoon ja tulla hyväksytyksi. Jo pieni lapsikin haluaa, että hänet hyväksytään juuri sellaisena kuin hän on. Lapsen hyväksytyksi tulemisen tunteeseen voi vaikuttaa lapsesta hyvää puhumalla sekä auttaa häntä löytämään omia vahvuuksiaan.

”Muista puhua lapsellesi kuin hän olisi maailman ihanin, viisain, kaudin ja taianomaisin olento, koska millainen hän uskoo olevansa, sellaiseksi hän kasvaa” (Hagman 2020).

Maahanmuuttajataustaisissa perheissä lasten perhetausta tuo lapsille arvokkaita vahvuuksia ja pääomia, joita voivat olla kaksikielisyys, kulttuurien tuntemus ja kyky kyseenalaistaa tavanomaisia tapoja ajatella. Se voi opettaa lapselle parhaimmillaan elämän moninaisuutta. Monikulttuurisuus voi tuoda erityisyyden kautta lapselle myönteisen kokemuksen ja voimavaran. Monikulttuuriset lapset ovatkin usein arvoltaan ennakkoluulottomampia ja suvaitsevaisempia kuin yhden kulttuurin lapset. Heitä kuitenkin voidaan erilaisten ulkoisten piirteiden perusteella pitää joko maahanmuuttajina tai täysin suomalaisina. Mikäli ulkonäkö poikkeaa valtaväestöstä esimerkiksi ihonvärin kautta, se voi tuoda lapsille kokemuksia, ettei heitä hyväksytä yhtä suomalaisina kuin muita. (Blomstedt 2017, s 20.)

Sosiaalipsykologisen sopeutumisen malliin kuuluvat sosiaalisen identiteetin ja ryhmien välisten suhteiden kognitiiviset, emotionaaliset, evaluatiiviset ja käyttäytymiseen liittyvät aspektit. Sosiaalipsykologisen sopeutumisen onnistuminen vaatii positiivisia ryhmien välisiä asenteita sekä onnistunutta ryhmänvälistä vuorovaikutusta ja joustavia sosiaalisia identiteettejä. Mikäli lasta syrjitään, se on vakava este sosiaalipsykologiselle sopeutumiselle. Tällä tarkoitetaan henkistä hyvinvointia ja sosiokulttuurisella sopeutumisella yhteiskunnassa tarvittavien taitojen oppimista. (Varjonen 2013, s 21.)

Syrjinnän kieltö ja yhdenvertaisuus kuuluvat ihmisoikeuksiin. Lapsella kuuluu olla oikeus syrjimättömyyteen, eikä se ole vain passiivinen velvollisuus, vaan se edellyttää aktiivisia toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Usein syrjimisen taustalla on lapsen tai hänen vanhempiansa ihonväri, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kieli, uskonto, poliittiset mielipiteet, etninen tausta, varallisuus, terveydentila tai vammaisuus. Lapsiperheiden sosiaaliturvaan on viime aikoina tehty leikkauksia, ja tämä näkyy esimerkiksi varhaiskasvatusoikeuden rajaamisessa sekä ryhmäkokojen suurentamisessa. Ryhmäkokojen suurentaminen vaikuttaa kaikkein eniten heikossa asemassa olevien oikeuksien toteutumiseen. (Aaltonen & Iivonen, 2021).

Maahanmuuttajataustaisen lapsen sosiaalista identiteettiä voidaan siis tukea lapsiryhmän hyvän ryhmäytymisen kautta, ehkäisemällä syrjintää ja puuttamalla siihen välittömästi, tukemalla lapsen leikki- sekä kaveritaitoja, opettamalla lapsille erilaisuudesta ja sen rikkaudesta, lapselle kuunnelluksi tulleen olon saavuttamisella sekä hyväksytyksi tuleminen avulla. Näitä olisi myös tärkeä tehdä näkyväksi vanhemmille, jotta myös vanhemmat voivat osaltaan auttaa tavoitteen saavuttamisessa. Vaikka tässä käsitellään maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalista identiteettiä, niin jokainen kohta pätee kaikkiin muihinkin lapsiin ja on hyödyksi jokaiselle.

Kulttuurisensitiivinen työote tukee varhaiskasvattajien työtettä sosiaalisen identiteetin tukemisen apuna. Kulttuurisensitiivinen varhaiskasvattaja kunnioittaa erilaisuutta, huomioi asiakkaan elämänkokemukset ja vahvuudet, pohtii oman

kulttuuritaustansa vaikutusta ja merkitystä itselleen sekä asenteisiinsa, on avoin ja kärsivällinen, on kiinnostunut eri kulttuureista, kysyy asiakkaaltaan hänen omista tavoistaan, arvoistaan ja kulttuuristaan oletusten ja yleistysten sijaan, huomioi yksilölliset tarpeet toiminnassa, hyödyntää mahdollisuuksien mukaan kulttuuritulkkeja sekä on joustava. Yhteisymmärrystä vanhempien sekä lasten kanssa voi edistää selkokielellä, kuvien, elekielen ja tulkin avulla, auttamalla vanhempia lomakkeiden täyttämässä sekä ohjaamalla heitä tarvittaessa eteenpäin, mikäli havaitaan lapsella tai perheellä jonkinlaista tuen tarvetta. (THL 3, 2021.)

4.2 Menetelmiä maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalisen identiteetin tukemiseen

Etsimme konkreettisia menetelmiä, joita voisi käyttää varhaiskasvatuksessa lasten kanssa, ja jotka samalla tukisivat maahanmuuttajataustaisen lapsen sosiaalista identiteettiä. Sosiaalista identiteettiä voi tukea esimerkiksi tuomalla ryhmään maahanmuuttajataustaisen lapsen omasta kulttuurista asioita, jolloin lapsen ryhmään kuuluvuuden tunne voi vahvistua. Sopivia menetelmiä voi myös olla kaikki yhdessä tekeminen, jossa jokainen ryhmän jäsen pääsee osallistumaan, tai tuomaan jotain omaa mukaan, kuten vaikka omilla kielillä yhteiset tervehdykset tai taiteen kautta yhdessä tehden. Dialogikasvatuksen (2021) sivuille on koottu kattavasti paljon erilaisia menetelmiä lasten ja nuorten kanssa työskenteleville, ja joita voi käyttää lasten kanssa esimerkiksi varhaiskasvatuksessa sosiaalisen identiteetin tukemiseen. Tähän alle listasimme muutamia, mitkä sopisivat hyvin käyttöön päiväkodeissa.

Moninaiset laulut:

Kyseessä on lapsille suunnattu laulukirja, joka on suunniteltu varhaiskasvatukseen sekä peruskouluihin. Laulukirja on monikulttuurinen ja koottu, jotta lapset saisivat laulaa itselleen tärkeitä lauluja ja tutustumaan moninaiseen lauluperinteeseen. Tämä kirja tukee lapsen kulttuuri- ja katsomusdialogikasvatusta musiikin avulla. Kirjaan on valittu eri katsomusten ja kulttuuriperinteiden lauluista kapaleita. Kyseisten laulujen ja rytminsovitusten avulla lapset pääsevät tutustumaan osallistavalla tavalla ympärillään olevien katsomusten ja kulttuureiden

juhlaperinteisiin. Jokaiseen lauluun löytyy nuotit ja sanat, sekä kuuteen lauluun on tehty sovitus rytmisoittimille, että lapset pääsevät itse musisoimaan. Muut laulut ovat sellaisia, että lapset voivat soittaa vapaasti soittimia. Laulukirjan voi printata suoraan sivuilta, sekä sieltä aukeaa myös juhlakalenteri, jotta voi tutustua itse tarkemmin juhlapyhiin ja niiden perinteisiin.

Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus:

Sivuilta löytyy kieli- ja kulttuuritietoiset kuvakortit, jotka sopivat varhaiskasvatukseen käytettäväksi. Jokaisessa kortissa on tehtävä, joka suoritetaan yhdessä ryhmän kanssa. Tehtäviä pystyy tarvittaessa muokkaamaan omalle ryhmälle sopiviksi. Kortit ovat sovitettu koulujen lukuvuoteen sopiviksi. Korteja on yhdeksällä eri kielellä ja ne ovat A5 kokoa, jolloin ne voi myös ripustaa ryhmätilojen seinille nähtäväksi.

Kulttuurin vuosikello:

Vapaasti käytössä oleva ja jatkuvasti täydentyvä materiaalipankki, joka sisältää opetusmateriaaleja teemoista paikallisuus, moninaisuus, kansainvälisyys, uskonnot ja katsomukset, taide ja luovuus, rakennus- ja luonnonperintö, perinteet ja sukupolvien välisyys ja maailmanperintö. Sivuston kautta saat myös tehtyä oman vuosikellosuunnitelman.

Värinautit:

Värinauttien pedagogisesta materiaalista löytyy eri teemoja. Teemoina ovat muun muassa tunnetaidot, suulliset tehtävät ja ystävyys. Materiaaleja voi käyttää kaiken ikäiset, niin lapset kuin aikuiset. Sivuilta löytyy myös englannin- ja ruotsinkielistä materiaaleja. Kyseessä on taidekasvatusta ja värinauttien maailmaan lapset pääsevät tutustumaan perustajien itse piirtämien kuvien ja kirjoittamien tarinoiden avulla.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, kuinka maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalista identiteettiä voisi tukea varhaiskasvatuksessa. Toivomme opinnäytetyöstämme olevan hyötyä ensisijaisesti varhaiskasvattajille, mutta myös muille, kuten päiväkotien johtajille tai varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmille. Opinnäytetyön tarkoitus on myös tuoda lisää tietoa monikulttuurisuudesta varhaiskasvatuksessa ja sosiaalisen identiteetin rakentumisesta jo varhaislapsuudessa. Tavoitteena on laadukas varhaiskasvatus kaikille lapsille taustastaan riippumatta, kun tietous monikulttuuristen lasten ja perheiden kanssa toimimisesta kasvaa, on myös helpompaa auttaa lapsia sopeutumaan päivähoitoon Suomessa. Maahanmuutto on lisääntynyt vuosi vuodelta Suomessa, joten koemme tämän olevan ajankohtainen aihe.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusympäristö ja laadullinen tutkimus

Löysimme toisemme ja aiheen alkuvuodesta 2020. Meitä yhdisti kokemus päiväkodissa työskentelystä ja siitä, että opinnäytetyön olisi liityttävä lapsiin tai perheisiin, sillä tavoittelemme varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä.

Valitsimme tutkimuksen toteutustavaksi laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään yleensä tutkimaan tarkasteltavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa, että tutkija on kiinnostunut tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kokemuksista ja ajatuksista. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että siinä pyritään tuottamaan yksityiskohtaista ja rikasta tietoa jostakin ilmiöstä, ja tällaista tietoa pyritään hankkimaan henkilöiltä, jotka toimivat luonnollisissa ympäristöissään. (Juuti & Puusa, 2020.)

Halusimme toteuttaa tutkimuksen sellaisen päiväkodin kanssa, jossa on paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia. Tiesimme, että Itä-Helsingissä on paljon maahanmuuttajaperheitä, ja löysimme sieltä päiväkodin, jotka olivat valmiita lähtemään toteuttamaan tutkimusta kanssamme. Eettisistä syistä halusimme pitää päiväkodin anonyyminä, jotta perheiden ja työntekijöiden yksityisyys säilyy, ja he kokisivat, että voivat vastata rehellisesti kysymyksiimme ilman, että ketään voidaan yhdistää mihinkään tai tunnistaa vastauksista. Olimme alkuun sähköpostitse yhteydessä kyseiseen päiväkotiin, ja sovimme yhdessä ajan, että menemme paikan päälle ideoimaan aihetta ja miettimään tutkimuksen toteutustapaa.

Keväällä 2020 kävimme päiväkodissa paikan päällä keskustelemassa. Aiheena oli meillä silloin ”maahanmuuttajataustaisten lasten identiteetin ja itsetunnon tukeminen varhaiskasvatuksessa”, joka muuttui hetken päästä ideapaperivaiheessa sosiaalisen identiteetin tukemiseen, eli rajasimme hieman aihetta. Tarkoitus oli kesän aikana tehdä suunnitelma, joka esitetään syksyllä, jonka jälkeen

on toteutus, ja keväällä 2021 kirjoittamista. Opinnäytetyön valmistumisen määräaika oli kevään loppuun mennessä 2021.

Päädyimme päiväkodin kanssa siihen, että teemme kirjallisen kyselylomakkeeseen maahanmuuttajataustaisille perheille, joissa kartoitetaan perheen näkemystä lapsen varhaiskasvatuksesta, yhteistyöstä päiväkodin kanssa, sekä lapsen omia mielipiteitä ja kaverisuhteita päiväkodissa. Sovimme, että käänämme nämä arabian ja somalin kielellä. Tämän lisäksi meillä piti olla haastattelu paikan päällä työntekijän kanssa. Tutkimuksen pääpaino oli kuitenkin kokoaika työntekijän haastattelussa, ja kyselylomakkeet olisivat olleet hyvä lisä. Olimme varautuneet siihen, että vanhempien kanssa tehtävät haastattelut voivat tuottaa ongelmia kielimuurin takia.

Syksyllä 2020 saimme vihdoin suunnitelman hyväksytyksi, ja marraskuussa valmistui tutkimuslupa. Aikataulu venyi hieman, ja covid-19 rajoitusten takia emme päässeetkään paikan päälle toteuttamaan haastattelua. Toteutimme lopulta työntekijöiden haastattelut kirjallisina, ja he tiimissä miettivät vastauksia kysymyksiimme. Kysymyksiä pohdimme pitkään ja tarkoituksenamme oli koostaa sellaiset kysymykset, joihin ei voi vastata kyllä tai ei. Kysymyksien oli tarkoitus kartoittaa päiväkodin henkilöstön ajatuksia maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalisesta identiteetistä, kaverisuhteista, positiivisista puolista kun ryhmässä on valtaosa maahanmuuttajia, haasteista, sekä kulttuuriperinteistä. Vanhempien haastattelu poistettiin kokonaan.

6.2 Tutkimusaineiston keruu

Valitsimme tiedonkeruumenetelmäksi haastattelun, joka on yksi yleisin laadullisen tutkimusaineiston keruumetodi. Haastattelua voidaan pitää joustavana menetelmänä, sillä se antaa mahdollisuuden tarkentaville kysymyksille. Haastattelussa on keskeistä pyrkiä saamaan mahdollisimman paljon tietoa halutusta aiheesta, ja monipuolinen kuva kiinnostuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Juuti & Puusa, 2020.)

Tutkimusaineiston keruu tapahtui sähköpostin kautta. Jaoimme kyseisen päiväkodin työntekijälle kysymykset, jotka olimme yhdessä pohtineet. Kysymyksiä miettiessä oli tärkeä miettiä sellaisia kysymyksiä, joihin ei voi vastata vain kyllä tai ei. Halusimme kysymyksillämme saada selville monikulttuurisuuteen liittyviä positiivisia puolia, negatiivisia puolia, haasteita, miten se näkyy päiväkodissa, sekä mitä työntekijät itse toivoisivat helpottamaan heidän arkeaan. Kysymykset luotiin alun perin sillä periaatteella, että olemme paikan päällä haastattelemassa. Ajattelimme, että jokainen kysymys herättää paljon hyvää keskustelua. Uskomme, että mikäli olisimme voineet toteuttaa haastattelut paikan päällä, olisimme voineet saada hieman laajempia vastauksia ja keskustella aiheesta lisää.

Saimme vastaukset kysymyksiin takaisin sähköpostilla, ja ne olivat koottu varhaiskasvatushenkilöstön yhteisessä tiimipalaverissa, joten ne olivat kooste heidän yhteisestä keskustelustaan. Tutkimusaineistoa oli helppo lähteä analysoimaan, sillä kysymykset ja vastaukset olivat selkeästi paperilla luettavissa. Kävimme yhdessä vastaukset läpi, ja pohdimme vastauksia ja miten ymmärsimme vastaukset, jotta kummallakin on sama ajatus vastauksen tarkoituksesta.

Kyselyn jälkeen etsimme myös paljon ajankohtaista kirjallisuutta, joka liittyy aiheeseemme. Vastauksien avulla löysimme myös jotain aiheita, mihin halusimme etsiä teoriaa vastauksien tueksi. Käytimme paljon internetistä löytyviä raportteja, tutkimuksia ja opinnäytetöitä, sillä kirjastot olivat suljettuina.

6.3 Tutkimusaineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi jatkuu hankinnan jälkeen lukemalla aineistoa uudelleen läpi. Lukiessa aineistoa sitä voi jaotella teemoihin, luokkiin ja kategorioihin. Aiheesta myös hankitaan lisää tietoa lukemalla eri lähteistä aihetta käsitteleviä teorioita ja tutkimuksia. Analyysin tavoitteena on kuvailla, tulkita ja ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. (Juuti & Puusa, 2020.)

Tavoitteenamme oli haastattelun avulla saada vastaus tutkimuskysymykseemme; kuinka tukea maahanmuuttajataustaisen lapsen sosiaalista

identiteettiä, ja samalla koko lapsen positiivista mielenterveyttä. Aiheen tärkeydestä huolimatta saimme melko suppeat vastaukset. Pyrimme kuitenkin poimaan aineistosta olennaisimmat asiat, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme. Ennen aineiston analyysiä, kertosimme useaan otteeseen tutkimuksemme aiheen ja tavoitteen, eli mitä halusimme tutkimuksellamme selittää. Kävimme yhdessä keskustelua aineistosta ja keräsimme sieltä pääkohdat. Jaoimme aineiston teemoihin: vahvuudet monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa, haasteet monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa, keinoja lapsen identiteetin tukemiseen sekä tapoja tuoda monikulttuurisuutta esille varhaiskasvatuksen arjessa. Raporttia kirjoittaessa analyysin tukena oli aiheeseen liittyvä kirjallisuus sekä jotain omia kokemuksia varhaiskasvatuksen kentältä. Tuloksia analysoidessa kertosimme keskeisiä käsitteitä, lakeja ja varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Suoraan aiheestamme ei paljoa löydy kirjallisuutta, mutta löysimme muutamia opinnäytetöitä ja tieteellisiä artikkeleita viitaten osittain samaan aiheeseen. Osa koski identiteettiä ja osa maahanmuuttajataustaisia lapsia tai heidän kulttuurisen identiteettinsä tukemista. Tutkimustuloksia analysoidessamme lähtökohtana oli ajatus siitä, että maahanmuuttajataustaiset lapset voivat poiketa ulkonäöllisesti valtaväestöstä, esimerkiksi ihonvärin kautta. Tämä voi tuoda lapsille kokemuksia, ettei heitä hyväksytä yhtä suomalaisina kuin muita, joka vaikuttaa negatiivisesti sosiaaliseen identiteettiin. Lasten voi olla myös raskasta yrittää vastata vieraseen kulttuuriin liittyviin kysymyksiin, mikäli on kuitenkin asunut aina Suomessa ja perhe eläisi ihan suomalaisen kulttuurin mukaisesti kotona. Valitettavasti mahdollinen rasismi vaikuttaa keskeisesti lasten identiteetin rakentumiseen, ja tämän kautta erilaisuuden kokemukset vaikuttavat myös minäkuvaan. (Blomstedt 2017, 18–21.)

Tutkimusta toteuttaessa ja sen tuloksia analysoidessa ei kuitenkaan ole ollut tarkoitus keskittyä pelkästään monikulttuurisuuden tuomiin haasteisiin. Kysymyksiä laatiessa halusimme myös saada ilmi positiivisia puolia, sekä analysoidessa vastauksia olemme halunneet päästä monikulttuurisessa päiväkodissa työskentelevien ihmisten ajatusmaailmaan sisälle ja yrittää ymmärtää miten paljon monikulttuurisuus voi myös tuoda positiivisia asioita mukanaan. Haasteista on aina helpompi tietyllä tavalla puhua, mutta tärkeitä on keskittyä myös siihen kaikkeen

hyvään, ja miten sosiaalisen identiteetin tukeminen vaikuttaa myös koko ryhmään ja ryhmän toimintatapoihin.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Kielihaasteet vanhempien kanssa

Ryhmään, jota saimme haastatella tutkimusta varten, kuuluu 19 lasta, joista vain pari ovat suomenkielisiä. Monikulttuurisuus on siis osana perusarkea ryhmässä, ja haastateltavat totesivatkin, ettei se ole arjessa mikään "wow factor". Se tuo omat haasteensa ryhmän toimintaan, mutta on jo niin sujuvasti osana suunnittelea ja toteutusta, ettei sitä tule ajatelleeksi.

Vastauksissa tuli ilmi, että maahanmuuttajataustaisten lasten kohtaamia sosiaalisia haasteita ovat ymmärretyksi tulemisen vaikeus sekä erilaiset viestintätavat ja keinot. Sama haaste on myös varhaiskasvattajilla, kun ei ole varmuutta, ovatko kaikki ymmärtäneet samalla tavalla kielestä huolimatta.

Monikulttuurisuus näkyy kyseisessä päiväkodissa tukikuvien käytöllä kaikessa toiminnassa, joiden avulla lapsien on helpompi hahmottaa toimintaa, mikäli yhteinen kieli puuttuu tai ymmärrys jää vajaaksi. Tukikuvat toimivat yleisesti muutenkin kaikilla lapsilla kielestä riippumatta hyvin, etenkin pienillä. On tärkeää, että kuvat kulkevat aina työntekijöiden mukana ja ovat lasten saatavilla, jotta hekin voivat omasta aloitteestaan ottaa kuvat tueksi kommunikaatioon. Lapsiryhmissä puhutaan paljon eri kieliä ja lapset saattavat puhua myös englantia etsiessään yhteistä kieltä niin aikuisten kuin toisten lasten kanssa.

Monikulttuurisuus tuo mukanaan paljon positiivisia asioita varhaiskasvatukseen, kuten lisää ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta. Lasten ja aikuisten kielitaito kehittyy myös, kun he oppivat monia eri kieliä. Lapset oppivat jo varhain maailman eri

kulttuureista, sekä arvostamaan ja kunnioittamaan erilaisuutta. Työntekijät kuitenkin myönsivät, että lapsen omaa kulttuuriperinnettä tuetaan valitettavan vähän. Liian paljon keskitytään suomalaiseen kulttuuriperinteeseen, ja usein vedotaan kiireeseen.

Vanhempien kanssa kommunikointi koetaan haasteelliseksi. Varhaiskasvattajat kokevat, että paljon jää usein sanomatta ja tietämättä. Tulkkipalveluita on mahdollista käyttää, mutta lähinnä vain varhaiskasvatuskeskustelussa sekä lapsen esiopetuksen keskustelussa. Silloinkin usein aika loppuu kesken, kun on kerran mahdollista tulkin avulla puhua kaikesta. Vanhempien kanssa käytetään myös tukikuvia, sekä Instagramia, elekieltä, lapset saattavat tulkata tai joku kieltä osaava muu työntekijä tulkaa. Tapoja on siis paljon, mutta yleensä niiden avulla saadaan käytyä pääsääntöisesti perusasiat, kuten nukkuminen ja syöminen, mutta muu keskustelu jää pois kielimuurin takia.

7.2 Kulttuuriperimä

Identiteettiä ja sosiaalista identiteettiä tuetaan kyseisessä päiväkodissa eri keinoin. On tärkeää olla kiinnostunut lapsen taustasta. Tämän voi näyttää lapselle esimerkiksi askarteluprojektin kautta, mikä liittyy lapsen perheeseen ja perheen tapoihin. Päiväkodissa on myös mahdollista toteuttaa kotipiha retkiä, jolloin lapsi saa näyttää muille kavereilleen itselleen tärkeimmän paikan: oman kodin. Ryhmissä keskustellaan lasten kanssa päivittäin lasten eri kielistä ja erilaisista perheistä. Lapsia kannustetaan ymmärtämään erilaisuutta.

Lasten omaa kulttuuriperinnettä tuetaan varhaiskasvattajien mielestä valitettavan vähän. He vastaavat, että toiminnassa keskitytään liian paljon suomalaiseen kulttuuriperinteeseen. Syynä tähän on heidän mielestään se, että usein vedotaan kiireeseen, eikä aikaa ole tarpeeksi toiminnan muokkaamiseen ilman riittävää tietoa eri kulttuurien tavoista ja juhlista. Lapsille kuitenkin kerrotaan eri kulttuureista jatkuvasti arjessa, kuten syntymäpäiväjuhlien ja erilaisten ruokavalioiden kautta. Varhaiskasvattajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että voisi vieläkin enemmän puhua lapsille kulttuureista, ja nimenomaan tavoitteellisesti. Varhaiskasvattajat

haluaisivat itsellensä lisää tietoa eri kulttuureista ja juhlista, jotta voisivat huomioida toiminnassa juhlapäivien muistamiset ja tuoda jokaisen lapsen omaa kulttuuria näkyvämmäksi. Tämä myös vahvistaisi lapsen identiteettiä sekä sosiaalista identiteettiään ja yhteenkuuluvuuden tunnetta lapsiryhmässä.

Kulttuuriperimä voi tuoda lapselle myös arvokkaita vahvuuksia, kuten monikielisyttä, kulttuurien tuntemusta, kykyä kyseenalaistaa tavanomaisia tapoja ajatella sekä elämän moninaisuuden oppimista. Monikulttuurisista lapsista kasvaa monesti arvoiltaan ennakkoluulottomampia ja suvaitsevaisempia kuin yhden kulttuurin lapsista. Monikulttuurisuuden tuoma erityisyys voi olla lapselle iso myönteinen kokemus sekä voimavara. Identiteetin kehittymisen kannalta monikulttuurisuus voi olla haastavaa, sillä monesti lapset kokeilevat eri vaihtoehtoja ja samaistuvat välillä ehkä eri kulttuureihin. Joskus kulttuuri vaikuttaa identiteetin kehittymiseen niin, että lapsi valitsee yhden kulttuurisen identiteetin, mutta määrittelee itsensä toisen kulttuurin kautta. Monesti nämä kokeilut ja identiteetin rakentumisen vaiheet tasaantuvat murrosiän jälkeen, jolloin nuori löytää usein tasapainon. (Blomstedt 2017, 20–22.)

7.3 Sosiaalisen identiteetin tukeminen leikin avulla

Haastattelussamme kysimme päiväkodin henkilökunnalta, kuinka heidän arjessaan tuetaan lasten sosiaalisia suhteita ja kehittyvää identiteettiä. Vastauksista käy ilmi, että paljon panostetaan leikki- ja kaveritaitoihin. Myös se, että aikuiset ovat aidosti kiinnostuneita eri kulttuureista ja lapsen taustasta, on tärkeää. Päivittäin ryhmässä keskustellaan lasten eri kielistä ja erilaisista perheistä ja tuodaan esille, että ne ovat rikkaus, sekä kannustetaan lapsia ymmärtämään erilaisuutta.

Lapsi oppii leikin avulla, ja siksi leikkitaitoihin panostetaan. Haastattelemassamme päiväkodissa on käytössä leikkitaulu, josta lapsi voi itse valita leikin. Leikkeihin mahtuu tietyn verran lapsia, ja paljon on yhteisiä isoja sääntöleikkejä. Lapsia kannustetaan leikkimään kaikkien kanssa, sekä annetaan positiivista palautetta, kun joku pyydetään mukaan leikkiin. Näin lapsia opetetaan, että kaikki ovat saman arvoisia, ja kaikki otetaan mukaan leikkiin.

Päiväkodissa edistetään lasten sosiaalisten suhteiden syntymistä leikkitalujen avulla, jossa lapset saavat valita leikin, johon mahtuu tietyn verran lapsia. Lasten kanssa aletaan myös yhteisiä isoja sääntöleikkejä, joka mahdollistaa sen, että jokainen lapsi otetaan mukaan ja huomioidaan. Lapsia kannustetaan myös aina leikkimään kaikkien kanssa ja annetaan jatkuvasti positiivista palautetta, kun joku pyydetään mukaan leikkiin. Lapset saavat positiivista palautetta myös toisten lohduttamisesta ja yleisistä hyvistä kaveritaidoista.

Lapset voivat rakentaa leikkiessä käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikki herättää lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, jotka virittävät heitä leikkiin. Mielikuvituksen avulla lapset voivat leikkiessä kokeilla turvallisesti erilaisia rooleja ja ideoita, sekä käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Varhaiskasvatukseen tulee tarjota erilaisia leikkimahdollisuuksia lapsille, se on myös keskeinen työtapana. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on huolehtia siitä, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Työntekijöiden fyysinen ja psyykinen läsnäolo ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä ja tukee lasten välistä vuorovaikutusta, erityisesti mikäli lapsilla ei ole yhteistä kieltä. (Peda2, 2021.)

Vanhemmat voivat myös osaltaan tukea vuorovaikutuksellaan leikkiä. He voivat kertoa henkilökunnalle millaisia leikkejä lapset tykkäävät kotona leikkiä, ja myös henkilökunta voi vanhemmille kertoa, mitä leikkejä päiväkodissa leikitään, sekä mitä asioita leikissä on tullut esille. Leikkeihin kuuluu myös sääntöjä, joita voidaan yhdessä aikuisen kanssa miettiä, sekä kyseenalaistaa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aiheemme osoittautui oikein hyödylliseksi, sillä työskentelimme molemmat koko opinnäytetyön prosessin ajan päiväkodeissa, joissa oli paljon maahanmuuttajalapsia. Huoli siitä, kuinka saisi mukaan tasavertaisesti myös ne lapset, joiden

kanssa ei ole yhteistä kieltä, mietitytti usein. Koimme, ettei meillä tai muillakaan varhaiskasvattajilla usein ollut keinoja osallistaa maahanmuuttajalapsia puuttuvan yhteisen kielen vuoksi. Aiheen tutkiminen opinnäytetyöprosessin aikana, sekä valmis opinnäytetyö on tarjonnut paljon uutta tietoa, ideoita ja apukeinoja vaikeisiin tilanteisiin.

Vaikka varhaiskasvatuksessa lasten on määrä oppia suomen kieltä, olisi tärkeää myös saada käyttöön jonkinlainen käännös sovellus. Pikaisena yhteenvetona moni asia liittyy kielimuuriin, joten jos siihen saisi apuja, moni asia voisi helpottaa. Jotain apukeinoja on jo saatavilla, esimerkiksi Túlka-sovellus, jonka avulla voi saada pikatulkkauksen. Puhelinsovellus toimii siis siten, että tulkin saa yhdellä puhelinsoitolla ja heti, esimerkiksi tilanteessa, jossa täytyy saada nopeasti käännettyä jokin asia vanhemmille. Túlkán avulla voi myös varata tulkin pitempää keskustelua varten.

Maailmamme muuttuu jatkuvasti, ja sen myötä varhaiskasvatuksenkin on muuttava, kun monikulttuurisia perheitä on entistä enemmän. Suurin haaste lienee yhteisen kielen ja sen myötä ehjän vuorovaikutuksen puute, tämän toivat esille myös haastattelumme varhaiskasvattajat. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee saada tulevaisuudessa entistä enemmän työkaluja tähän ongelmaan, jotta jokaisen perheen, ja varsinkin lapsen, osallisuus voidaan taata. Jokainen lapsi on arvokas, ja ansaitsee tasavertaiset mahdollisuudet ehjän itsetunnon ja identiteetin rakennukseen jo ensimmäisistä vuosistaan lähtien. Varhaislapsuus onkin hyvin tärkeää aikaa, sillä se rakentaa pohjan kaikelle tulevalle oppimiselle. Tulevina varhaiskasvatuksen opettajina ja sosionomeina haluamme olla mukana tuke-massa lasten kehittyvää identiteettiä ja mielenterveyttä.

9 POHDINTA

9.1 Eettisyys

Työmme antaa näkökulman vain yhden päiväkodin toiminnasta. Pääkaupunkiseudulla ja varsinkin Helsingissä on paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä, ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalla voi olla paljonkin erilaisia näkemyksiä. Näin ollen emme voi tehdä mitään yleistystä varhaiskasvatuksen toimintamalleista ja kokemuksista. Haastattelumme antoi kuitenkin suuntaa antavan kuvan mahdollisista haasteista, rikkauksista ja vahvuuksista, kun puhutaan eri kulttuurien lasten kanssa työskentelystä.

Tutkimuksemme luotettavuuteen vaikuttaa osaltaan myös se, että vastaukset perustuvat nyt varhaiskasvatuksen työntekijöiden havaintoihin sekä löytämäämme kirjalliseen materiaaliin aiheeseen liittyen. Tutkimuksen luotettavuutta olisi tukenut maahanmuuttajaperheiden omat vastaukset, jotka nyt jäivät vallitsevan tilanteen takia saamatta.

Opinnäytetyötä laatiessamme tiedostimme koko ajan roolimme tutkimuksen tekijöinä, vaikka olemme itsekkin varhaiskasvatuksen kentällä töissä. Meillä on kummallakin tietynlainen, omiin kokemuksiin pohjautuva käsitys tutkimusaiheestamme, mutta pyrimme siihen, että emme antaneet niiden vaikuttaa haastateluista kirjoittaessamme. Tiedostamme molemmat haasteita ja vahvuuksia päiväkotien monikulttuurisuudesta omien kokemusiemme kautta, mutta käsittelemme niitä vain teoria- ja pohdintaosuuksissa. Halusimme antaa äänen yhden päiväkodin työntekijöille, ja raportoida tähän työhön heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan.

9.2 Tutkimuksen haasteet

Olimme opinnäytetyön kanssa alussa hyvissä ajoin liikkeellä, ja ajattelimme, ettei työn kanssa tule kiire. Keväällä teimme selvät suunnitelmat päiväkodin kanssa,

ja odotimme lähinnä sitä, että saamme seminaareissa esitettyä idean ja suunnitelman hyväksytyksi. Tarkoitus oli heti kesäloman jälkeen alkusyksystä alkaa työstää toteutusta. Kävikin niin, että suunnitelman sai esittää vasta heti kesäloman jälkeen, ja emme saaneet yhdeltä ohjaajista vastauksia korjauksiimme ja odotimme häneltä vastausta, voimmeko hakea tutkimuslupaa. Saimme lopulta toiselta opettajalta hyväksynnän ja pääsimme hakemaan tutkimuslupaa.

Tutkimusluvan saaminen kesti todella kauan, ja lopulta olimme joulukuussa vasta valmiita toteutusvaiheeseen. Sitten tuli uusi ongelma vastaan, ollessamme yhteydessä yhteistyöpäiväkotiin, heiltä kesti kauan saada vastauksia, ja alun perin sopimamme käännökset arabian ja somalin kielestä, olivat muuttuneet kahdeksaksi eri kieleksi, joille tarvitsisi käännökset. Olimme tässä vaiheessa aikataulusta sen verran jäljessä, että meidän täytyi hylätä kokonaan käännökset ja jättää vanhempien haastattelu välistä. Päädyimme päiväkodin kanssa siihen tulokseen, että toteutamme haastattelut vain työntekijöille. Alun perin idea oli se, että menemme paikan päälle haastattelemaan, jolloin pystyy käymään keskustelua aiheesta ja saada laajempia vastauksia.

Covid-19 rajoitti toteutusmahdollisuuksia, kun paikan päälle ei saanutkaan mennä. Päiväkoti ehdotti meille, että he voisivat käydä tiimipalaverissa kysymyksiä läpi, jos lähetämme ne kirjallisena, ja saamme sitten vastaukset, jota he ovat yhdessä pohtineet. Tämä kuulosti hyvältä idealta, ja se sopi meille.

Jälkikäteen ajateltuna olisimme toivoneet, että olisimme voineet toteuttaa haastattelut kasvotusten keskustellen, jolloin olisimme voineet kysyä tarkentavia kysymyksiä. Olisimme voineet saada enemmän hyödyllistä ja tärkeää aineistoa työtämme varten. Kun lähetimme haastattelupohjat ja saimme vastaukset sähköpostitse, koimme, että olisimme voineet saada haastattelusta kasvotusten tehtynä enemmän irti. Vastaukset olivatkin aavistuksen suppeammat kuin ajatelimme.

Useamman kuin yhden päiväkodin haastatteluilla olisimme saaneet enemmän ja erilaisia kokemuksia, ja pohdimmekin tätä vaihtoehtoa sen jälkeen, kun olimme saaneet ensimmäisen päiväkodin vastaukset. Totesimme, ettei aikamme

kuitenkaan riittä uusien aineistojen keräämiseen. Jatkoa ajatellen, useamman yksikön työntekijöiden haastattelut antavat runsaammin materiaalia ja erilaisia näkökulmia. Esimerkiksi eri paikkakuntien välisiä mahdollisia eroja olisi hyvä vertailla.

Haasteita siis riitti matkan varrella, ja jouduimme lennosta vaihtamaan suunnitelmia. Kirjoitustyön kanssa oli myös vaikeaa päästä alkuun, kun mietimme, miten lähdemme purkamaan vastauksia ja etsimään laajempaa teoriaa tukemaan tutkimusta, toteutustavan mentyä ei-niin odotetusti. Suurin haaste on ollut yleisesti ottaen aikataulu. On ollut monta eri vaihetta, ja eri henkilöitä keneen olemme olleet yhteydessä ja odotettu hyväksyntää, sekä lupia ja muita, jotka ovat viivästyttäneet työn valmistumista. Emme olleet varautuneet näihin ja opimme tästä paljon.

9.3 Oman ammatillisen kasvun näkökulmat

Tehtyämme tämän opinnäytetyön ja tutkittuamme kyseistä aihetta, voimme peilata nykyistä osaamistamme sosionomin kompetensseihin. Yksi sosionomin tärkeistä osaamisvaatimuksista on edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, sekä kykyä asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle. Samaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, sekä lapsen osallisuutta tulee edistää varhaiskasvatuksessa, kulttuuritaustasta huolimatta. Tulevina sosionomeina ja varhaiskasvatuksen opettajina toimimme myös kulttuurisensitiivisesti ja moninaisuutta tukien, sekä edistämme kulttuurien välistä vuoropuhelua.

Lapsen osallisuutta painotetaan nykyään varhaiskasvatuksessa paljon, ja tämän opinnäytetyön myötä olemme saaneet keinoja siihen, kuinka tämä toteutuisi tasavertaisesti kaikilla. Lapset tulisi nähdä aktiivisina toimijoina, joilla on jokaisella oma tärkeä rooli ryhmässä. Tämä opinnäytetyö on myös haastanut ajatusta aikuislähtöisestä varhaiskasvatusarjesta. Lapsilla on oikeus vaikuttaa toimintaan, ja tuoda omaa kulttuuritaustaansa näkyväksi.

Tärkeänä omaan ammatilliseen kasvuun liittyvänä asiana näemme kyvyn erottaa ryhmässä ne yksilöt, jotka ovat vaarassa jäädä ulkopuolelle. Nyt kun olemme perehtyneet aiheeseemme enemmän, meillä on keinoja ehkäistä lasten syrjäytymistä jo hyvin varhaisessa vaiheessa, mikä puolestaan voi ehkäistä syrjäytymistä myöhemmällä iällä. Teemme myös parhaamme mahdollistaaksemme kaikille lapsille yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa, sekä tukeaksemme lapsen mielenterveyttä ja positiivista minäkuvaa.

LÄHTEET

- Aaltonen, M. & Iivonen, E. (2021). Asiantuntijakirjoitus: Lasten yhdenvertaisuutta edistettävä aktiivisesti. Saatavilla 4.3.2021 <https://www.lapsenoikeudet.fi/asiantuntijakirjoitus-lasten-yhdenvertaisuutta-edistettava-aktiivisesti/>
- Blomstedt, M. (2017). Kaksikulttuurisen lapsen identiteetin tukeminen toiminnallisilla menetelmin. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 28.2.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125272/Blomstedt_Mia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Diak. Libguides. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Saatavilla 24.9.2020 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Dialogikasvatus (2021). Teema: lapsen ja nuoren identiteetin tukeminen. Saatavilla <https://dialogikasvatus.fi/teema/lapsen-ja-nuoren-identiteetin-tukeminen/>
- Groin strong. (2021). Lapsen sosiaalisen identiteetin merkitys. Saatavilla 27.3.2021 <https://fi.groinstrong.com/the-importance-of-a-childs-social-identity-1066758-3771>
- Hagman, P. (2020). Instagram-kuva [Instagram-profiili]. Saatavilla 20.2.2021 <https://www.instagram.com/pirittahagman/?hl=fi>
- Iranta, M. (2011). *Kaksikulttuurisen lapsen identiteetti. Tukea kasvatukseen vanhempien välisessä ristiriitatilanteessa.* (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosionomi.) Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35483/Iranta_Mina.pdf?sequence=1
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy
- Jäntti, S. & Keinänen, S. (2019.) Monikulttuurisuuden tukeminen päiväkodin arjessa – Opas Pieksämäen varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyö.

- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 20.2.2021
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264895/Kein%C3%A4nen_Saimi%20%26%20J%C3%A4ntti_Sonja.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- L 1998/628. Perusopetuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetus>
- L 1999/731. Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>
- L 2003/423. Kielilaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki>
- L 2004/301. Ulkomaalaislaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>
- L 2014/1325. Yhdenvertaisuuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki>
- L 2018/540. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatus>
- Nikki, N. (2020). Sosiaalipsykologinen lähestymistapa. *Helsingin yliopisto*. Saatavilla 5.8.2020 <http://www.helsinki.fi/teol/pro/emo/tarkastelutapa/sosiaalitieteet6.html#1>
- Opetushallitus (2020). Koulutus ja tutkinnot. Varhaiskasvatus. Saatavilla 10.8.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>
- Opetushallitus (2021). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>
- Peda. (2021). Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Porvoo. Saatavilla 27.3.2021 <https://peda.net/porvoo-borg%C3%A5/vtis/mm/monikulttuurisuus>

- Peda2. (2021). Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Saatavilla 27.3.2021 <https://peda.net/kangasniemi/varhaiskasvatus/v/vptsjt/lkojhl/lkojhl>
- Pääkaupunkisedun sosiaalialan osaamiskeskus Socca (2008). *Monikulttuurinen varhaiskasvatus – pääkaupunkiseudun toimintamalli. Monikulttuurinen hanke*. Saatavilla http://www.socca.fi/files/163/Paakaupunkiseudun_monikulttuurisen_varhaiskasvatuksen_toimintamalli_2007.pdf
- Rautio, P. & Saastamoinen, M. (2006). *Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print
- Sihvonen (2017). Aikamatkalla. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Saatavilla <http://www.aikamatkalla.fi/monikulttuurisuus/monikulttuurisuus-varhaiskasvatuksessa/>
- Smids, S. (2018). *Maahanmuuttajavanhempien kokemuksista yhteistyöstä helsinkiläisten päiväkotien kanssa*. (Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.) Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/298380/Smids_Saskia_Pro_gradu_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Sosiaalipsykologia (2019). Sosiaalinen identiteetti: miksi tunnemme tarvetta kuulua johonkin. *Mielen ihmeet*. Saatavilla 5.8.2020 <https://mielenihmeet.fi/sosiaalinen-identiteetti-miksi-tunnetta-tarvetta-kuulua-johonkin/>
- Suomen Mielenterveys ry (2020). Identiteetti – Kuka minä olen? Saatavilla 5.8.2020 <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/identiteetti-kuka-min%C3%A4-olen>
- THL (2020). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Käsitteet. Saatavilla 7.8.2020 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- THL 2 (2020). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Varhaiskasvatus. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-mielenterveys/mielenterveyden-tuki-palveluissa/varhaiskasvatus>
- THL 3 (2021). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kulttuurisensitiivinen työote. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-tyoote>

moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-ty-
oote

Tilastokeskus (2019). Maahanmuuttajat väestössä. Saatavilla 6.8.2020

[https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaes-
tossa.html](https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaes-
tossa.html)

Timonen, P. (2013). *Maailman lapset – Kaiken maailman lapsia? Varhaiskasva-*

tuksen työntekijöiden asennoituminen päivähoidon monikulttuuri-

suuteen. (Pro gradututkielma, Itä-Suomen yliopisto, filosofinen tie-
dekunta.) Saatavilla [https://erepo.uef.fi/bitstream/han-
dle/123456789/12987/urn_nbn_fi_uef-20131090.pdf?sequence=-
1&isAllowed=y](https://erepo.uef.fi/bitstream/han-
dle/123456789/12987/urn_nbn_fi_uef-20131090.pdf?sequence=-
1&isAllowed=y) |

Túlka. Saatavilla <https://tulka.com/fi/>

Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä. (2019). Joka kuudes helsinkiläinen on ulko-

maalaistaustainen. Saatavilla 27.3.2021 [https://ulkomaalaistaus-
taisethelsingissa.fi/fi/nykytilanne](https://ulkomaalaistaus-
taisethelsingissa.fi/fi/nykytilanne)

Varhaiskasvatussuunnitelma (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Saatavilla 5.8.2020 [https://www.oph.fi/sites/default/files/docu-
ments/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/docu-
ments/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf)

Varjonen, S. (2013). Ulkopuolinen vai osallistuja? *Identiteetit, ryhmäsuhteet ja*

integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa. Unigrafia: Helsinki.

Saatavilla [https://helda.helsinki.fi/bitstream/han-
dle/10138/40789/Varjonen_vaitoskirja.pdf?sequence=1](https://helda.helsinki.fi/bitstream/han-
dle/10138/40789/Varjonen_vaitoskirja.pdf?sequence=1)

LIITE 1. Haastattelupohja varhaiskasvatuksen työntekijöille

1. Millaisia sosiaalisia haasteita maahanmuuttajataustaiset lapset kohtaavat varhaiskasvatusryhmissä?
2. Opettajan/lastenhoitajan näkökulmasta; millaisia haasteita koet työssäsi, kun varhaiskasvatusryhmä koostuu usean kulttuurin lapsista?
3. Miten monikulttuurisuus näkyy päiväkotinne arjessa?
4. Millä tavalla monikulttuurisuus tuo hyviä asioita päiväkodin arkeen?
5. Kuinka lapsen kehittyvää identiteettiä, ja varsinkin sosiaalista identiteettiä tuetaan varhaiskasvatuksessa?
6. Miten omaa kulttuuriperinnettä tuetaan?
7. Kuinka päiväkodin lapsille kerrotaan eri kulttuureista?
8. Millä tavoin kommunikoitte päivittäin vanhempien kanssa, jotka eivät puhu suomea? Koetko, että jotain jää sanomatta tai tietämättä?
9. Kuinka päiväkodissanne edistetään lasten sosiaalisten suhteiden syntymistä?
10. Haluaisitko kommentoida/lisätä jotain?